

Blomsteräng eller gräsmatta?

2007 hittade en god vän till oss några plantor av månlåsbräken i gräsmattan vid vår gård i Torsåker. Det överraskade mig och min sambo Inger. Tidigare hade vi bara sett den mytomspunna lilla ormbunken på fina slätterängar. Det kändes märkligt att få se månlåsbräken i vår gräsmatta som hade klippts med gräsklippare i många år.

TEXT OCH FOTO: LAGE BERGSTRÖM

Stor blåkllocka omslingrad av darrgräs.

Förundrad över detta, började vi prata om att sluta klippa gräset och se om det fanns också andra ängsblommor som lurade i gräsmattan. Kanske kunde vi få en blomsteräng framför huset?

Vi visste att en blomsteräng skulle kräva skötsel med lie och räfsa, men det kändes inte som något problem. Inger och jag hade redan tidigare skött några ängsbackar i anslutning till den åkermark som vi hade utarrenderat, så vi hade flera års erfarenhet av lieslätter.

Det som däremot gjorde att vi tvekade, var föreställningen om hur en välskött gräsmatta ska se ut, alltså att den ska vara kortklippt och jämnt grön. När vi ändå bestämde oss för att spara en ruta runt låsbräkenplantorna, kände vi oss tvungna att förklara för vänner och

besökare att det var ett experiment för att gynna ängsblommor. Och vi pekade på låsbräkenplantorna som ett slags förklaring... Ingen verkade imponerad.

HA TÅLAMOD

De första somrarna var det inte vackert, men efter ett par år blev det annorlunda. Rutan i gräsmattan förvandlades till en slätteräng med framför allt många vår- och försommarblommor, t ex backskärvfrö, gullviva, värfryle, ängsviol, prästkrage, smörblomma, humleblomster och ängsklocka.

De fortsatta åren har vi utökat rutan så att gräsmatteängen nu är större, ca 850 m². Glädjande nog har månlåsbräken spridit sig från år till år. De första åren räknade vi varje planta,

Gräsmatteängen midsommar 2015.

men vi slutade med det när vi, sommaren 2013, hittade många fler än 50.

Nu har också månlåsbräken fått sällskap av en del andra arter som också är mindre vanliga, t ex darrgräs, svartkämpar och ormrot. Dessutom börjar det bli fler av hög- och sensommarens växter, t ex liten blåklocka, rödklint och gulmåra. Sommaren 2022 räknade vi till 62 olika arter. Alla arterna hade kommit spontant till gräsmatteängen, vi har inte sätt in några nya arter.

Ingers och min inre bild av hur en välskött gräsmatta ska se ut, har också förändrats. Vi klipper fortfarande gräset på en del av gårdstomten, bland annat för att få plats för trädgårdsmöbler. Och vi gör gångar i blomsterängen så att man kan gå omkring på tomten

på ett bekvämt vis. Men en svensk sommaräng inne på egna tomten känns nu som en behaglig och naturlig del av hemmamiljön. Både Inger och jag gillar fjärilar och gräsmatteängen har gjort dem än mer närvarande för oss. Det är en glädje att få besök av en vinbärsfuks när vi sitter vid trädgårdsmöbeln – eller att strosa i ängen under sommarkvällarna och se små nattfjärilar leva sina liv bland blommorna.

MAGER JORD

För oss gick det alltså enkelt att få en ganska artrik blomsteräng där det tidigare varit kortklippt gräsmatta. Det kan vi antagligen tacka det faktum att jorden i gräsmattan redan tidigare var ganska mager, eftersom vi aldrig gödslat den. Dessutom måste det ha funnits ►

*Månlåsbräken i gräsmatteängen, maj 2012.
Den sommaren räknade vi till 45 planter.*

Gulröd blombock (hane) på höskallra.

- ▶ kvar en fröbank med gamla ängsblommor sedan tiden före gräsklipparen.

Men ibland kan det vara ganska besvärligt att skapa en äng. Det fick vi erfara när vi gav oss i kast med området bakom ladugården.

På lagårdsbacken hade kor och får hållit till i decennier, och jorden mellan stenarna hade blivit välgödslad och näringsrik. Det hade ändå sett okej ut medan djuren gick där, men när vi slutade med färskötseln slog det upp en skog av hundkåx, älggräs, brännässlor och olika högväxta gräs. Det var tråkigt, tyckte vi, och ville i stället göra om backen så att den skulle få ängskaraktär.

ARBETSAM UTMANING

Det visade sig bli en arbetsam utmaning, men efter sex–sju år hade vi fått bukt med det värsta och ängsblommorna började visa sig. Sedan blev det enklare och nu när det gått ytterligare några år, börjar lagårdsbacken se ut som en riktig slätteräng. Till att börja med var det ängsklocka, åkervädd, rölleka, stormåra och prästkragar som tog över, men efterhand har flera andra ängsblommor börjat trivas här, bland annat stor och liten blåklocka, ängssyra och darrgräs.

Det vi gjorde under de där första åren, var att dels riva bort brännässlor och hundkåx

för hand, dels slå området flera gånger under sommaren. Dessutom tog vi bort det översta jordlagret på några ställen för att så in ängsfrön. Backen var väldigt stenig så det var ett tungt jobb. Därför blev det gjort bara på en handfull mindre ytor om en–två kvadratmeter vardera.

Till de där små säytorna använde vi en ängsfröblandning från Pratensis AB. Alla deras fröer är av svenskt ursprung och det var viktigt för oss för att vi skulle vara säkra på att den blivande ängen skulle ge goda förutsättningar för bin och fjärilar och andra insekter. Det är också något som betonas i de rekommendationer för val av fröer som tagits fram av Svenska Botaniska Föreningen.

Fröblandningen från Pratensis innehöll höskallra och det visade sig bli värdefullt. Höskallran spred sig bra och fick sedan betydelse för att hjälpa andra ängsblommor att etablera sig. Höskallra är en halvparasit som tar näring från gräsen. Det gör att gräsen växer sämre och lämnar utrymme för blommorna.

Vad är slutsatsen av mina två exempel? Jo, alla som har en bit gräsmark kan skapa sig en egen blomsteräng, stor eller liten. Men det tar sin tid. Även om förutsättningarna är bra, så tar det flera år. Ibland går det enkelt, men ibland krävs det

Lagårdsbacken i juli 2017,
efter sju års ansträngningar att
göra om den till blomsteräng.

*Dystert gräsmott
parar sig.*

ganska mycket arbete för att till exempel magra ur jorden och öka antalet ängsblommor.

Men det är mödan värt. Ängen berikar boendemiljön och skapar trivsel. Dessutom bidrar den till att rädda den biologiska mångfalden.

GRÄSTRIMMER GÅR OCKSÅ BRA...

Och det här med årlig slåtter är faktiskt inget betungande. För mig är lien ett naturligt redskap, men om man inte är van med den så går det också bra med grästrimmer. Det är viktigt att inte slå för tidigt, månadsskiftet juli–augusti brukar jag sikta på. Och viktigast av allt, det slagna gräset måste forslas bort, till en komposthög eller kanske till någon granne/bekant som har får eller hästar... Visst kräver ängen en del jobb, men jämfört med att gå med gräsklipparen varje vecka är det närmast en befrielse. ■